

चितवन जिल्ला: एक परिचय

परिचय:

चितवन, नेपालको मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्रको दक्षिणी भागमा अवस्थित राजधानीसंग जोड्ने निकटतम राजमार्ग र पूर्व-पश्चिम राजमार्गको संगमस्थलको रूपमा रहेको तथा नारायणी नदीको पूर्वी भागमा भित्री मधेश र राप्ती उपत्यकाको नामले परिचित जिल्ला हो। तराईको भावर प्रदेशदेखि महाभारत पर्वतसम्म फैलिएको यस जिल्लाको पूर्वमा मकवानपुर र पर्सा, पश्चिममा नवलपरासी र तनहुँ, उत्तरमा धादिङ र गोरखा र दक्षिणमा भारतको विहार राज्य पर्दछ। चितवन प्राकृतिक मनोरम दृष्यहरूले भरिएको, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, तालहरू, नदी, गढी जस्ता पर्यटकीयस्थल रहेको एउटा जिल्ला हो। यस जिल्ला सामाजिक, आर्थिक, भौतिक एवं पर्यटकीय दृष्टिले सुन्दर, समुन्नत र आकर्षक जिल्लाको रूपमा स्थापित गर्दै लैजान सरकारी, गैरसरकारी, नीजि तथा सामुदायिक क्षेत्रका संघसंस्थाहरू कार्यरत रहदै आईरहेका छन्।

जनताको असिमित अवश्यकता, माग र आकांक्षालाई सिमित स्रोत साधनले पूरा गर्नुपर्ने बाध्यताका कारण विकासको गति अझै पर्याप्त हुनसकेको छैन। देशको अन्य जिल्लाको तुलनामा सडक, यातायात, सञ्चार, विद्युत, जनस्वास्थ्य, शिक्षा जस्ता क्षेत्रहरूमा चितवन अगाडि नै भएको देखिन्छ। कृषि, पर्यटन तथा उद्योग यस जिल्लाको प्रमुख सम्भावनाका क्षेत्र हुन्।

यस जिल्लाको अधिकांश भू-भाग मैदानी भए तापनि केही अति विकट र पहाडी क्षेत्र पनि पर्दछन्। अन्य जिल्लाबाट बसाईसराई गरी आएका अधिकांश जनतारू भए तापनि विकासको क्रममा पिछडिन पुगेका आदिवासी चेपाङ्ग, थारू, माझी, दराई, कुमाल जातिहरू पनि प्रशस्तै रहेका छन्।

जिल्लाको संक्षिप्त परिचय दिने उद्देश्यले यो चिनारी प्रकाशन गरिएको हो। यस चिनारीको बारेमा कुनै टिप्पणी तथा सुझावहरू भए सूचना, अभिलेख तथा प्रकाशन शाखा (जिविसको कार्यालय) लाई उपलब्ध गराई सहयोग गर्नुहुन श्रद्धेय पाठक वर्गलाई हार्दिक अनुरोध गर्दछौं।

भौगोलिक स्वरूप:

अवस्थिति:	अक्षांश : ८३° ५५' - ८४° ४८' उत्तर
	देशान्तर : २७° २१' - २७° ४६' पूर्व
सिमाना:	पूर्व : मकवानपुर र पर्सा जिल्ला
	पश्चिम : नवलपरासी र तनहुँ जिल्ला
	उत्तर : गोरखा र धादिङ जिल्ला
	दक्षिण : भारतको विहार र उत्तर प्रदेश
जिल्लाको क्षेत्रफल :	२२३८.३९ वर्ग किलोमीटर
विकास क्षेत्र :	मध्यमाञ्चल
अञ्चल :	नारायणी
उचाइ (समुद्र सतहदेखि) :	१४४ मीटरदेखि १९४७ मी.

हावापानी : सम-शितोष्ण र उष्ण

वार्षिक अधिकतम तापक्रम :	३७.९० से.
वार्षिक न्यूनतम तापक्रम :	७° से.

जलमण्डार:

नदीहरू:

पहिलोस्तरका नदी :	नारायणी,
अन्यस्तरका नदीहरू :	राप्ती, लोथर, कायर खोला, रिग्दी र रिउ आदि।

ताल तथा कुण्डहरू

सत्रहजार ताल, बीसहजार ताल, सत्ताइसहजार ताल, अष्टाइस हजार ताल, मुण्डाताल, देवी ताल, लामीताल, तमौरघैला ताल, कसरा ताल, नन्दभाउजु ताल, अन्जुराताल, मन्जुराताल, गडुवा ताल, अन्जना ताल, परशुराम कुण्ड, बैकुण्ठ आदि।

ऐतिहासिक, धार्मिक तथा पर्यटकीयस्थलहरू

देवघाट, बागेश्वरी, गणेशस्थान, शिवघाट, त्रिवेणी, गोदक, पाण्डवनगर, सोमेश्वर कालिका, बिक्रमबाबा, चित्रसारी, जुटपानी कालिका, उपरदाङ्गढी, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, मनकामना दर्शन प्रा.लि., चेरस कुरिनटार, पुरानो गढी (चिसापानी गढी), सोमेश्वर गढी, कविलासपुर गढी, कंकाली सामुदायिक बन, सिराईचौली आदि।

राजनीतिक विभाजन:

निर्वाचन क्षेत्र: ४, ईलाका: १३, गा.वि.स.: ३६, न.पा.: २

इलाका नं १ :	लोथर, कोराक, सिद्धि
इलाका नं. २ :	पिप्ले, भण्डारा, चैनपुर, वीरेन्द्रनगर
इलाका नं. ३ :	कठार, कुमरोज, खैरहनी
इलाका नं. ४ :	पदमपुर, बछ्यौली, रत्ननगर, पिठुवा
इलाका नं. ५ :	जुटपानी, शक्तिखोर, काउले
इलाका नं. ६ :	कविलास, दाहाखानी, चण्डिभञ्ज्याङ, दारेचोक
इलाका नं. ७ :	भरतपुर नगरपालिका
इलाका नं. ८ :	फूलबारी, शिवनगर
इलाका नं. ९ :	मंगलपुर, शारदानगर
इलाका नं. १० :	गुञ्जनगर, दिव्यनगर, मेघौली
इलाका नं. ११ :	पार्वतीपुर, गीतानगर, पटिहानी
इलाका नं. १२ :	जगतपुर, शुक्रनगर
इलाका नं. १३ :	गर्दी, बघौडा, कल्याणपुर, अयोध्यापुरी

जनसंख्या: (२०५८ को जनगणना अनुसार)

कुल जनसंख्या : ४७२०४८

—महिला: २३६९६४

—पुरुष: २३५०८४)

५ वर्षमुनीको जनसंख्या :	४९९८९
७५ वर्ष र सोभन्दा माथिको :	७२९०
घरपरिवार संख्या :	९२८६३
औसत परिवार संख्या :	५.०८
जनघनत्व (प्रति व.कि.मी.) :	२१३ जना
वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर :	२.८६%
शहरी जनसंख्या (प्रतिशत) :	२६.९३
नेपालको जनसंख्यामा जिल्लाको अंश :	२.०४%
१४ वर्षसम्मका बालबालिका :	६४.१६%
६० वर्षभन्दा माथिका वृद्धवृद्धा :	११.८६%

जनसंख्याको भौगोलिक वितरण :

उपत्यका मैदानी भाग: ९०% महाभारत पहाडी (चुरे) क्षेत्र : १०%

मैदानी भागमा पर्ने गा. वि. स.

जनघनत्व वढी भएको: चैनपुर ९४३.५० प्रतिव्यक्ति/व.कि.मि.
जनघनत्व कम भएको: अयोध्यापुरी १००.३९ प्रतिव्यक्ति/व.कि.मि.

पहाडी भागमा पर्ने गा. वि. स.

जनघनत्व वढी भएको : शक्तिखोर २५८.२६ प्रतिव्यक्ति/व.कि.मि.

जनघनत्व कम भएको : सिद्धि ३६.०३ प्रतिव्यक्ति/व.कि.मि.
 भरतपुर नगरपालिकाको जनघनत्व: १३१५.५९ प्रतिव्यक्ति/व.कि.मि.
 रत्ननगर नगरपालिकाको जनघनत्व : ११४७.९९ प्रतिव्यक्ति/व.कि.मि.
 ग्रामीण जनसंख्या : ७२.५५% शहरी जनसंख्या : २७.४५%

भू-उपयोग:

- क) खेतीयोग्य जमीन : ४६८.९४ वर्ग किमि (२६%)
- ख) वन जंगलको क्षेत्र : १४२४ वर्ग किमि (६२.९२%)
- ग) चरनको क्षेत्रफल : १८८ वर्ग किमि (६.०२%)
- घ) बलौटे क्षेत्र : ४.९२%
- ड) बसोबास क्षेत्र : ०.१५%

आर्थिक तथा रोजगारी स्थिति:

जिल्लाको श्रम शक्तिको विश्लेषण:

- ० देखि ९ वर्षसम्म : ७.५०%
- १० देखि माथी : ७२.५०%

कृषि तथा सिंचाई क्षेत्र:

खेतीयोग्य भूमी : ४६८.९४ हे. (जिल्लाको कूल क्षेत्रफलको १७.६%)
 बाह्रै महिना सिंचाई हुने क्षेत्रफल : १३७२६ हे.
 वर्षायाममा मात्र सिंचाई हुने क्षेत्रफल : १७२६६ हे.
 असिंचित क्षेत्रफल : १५९०२ हे.

बाली	पारिमाण (हे.)	उत्पादन (म.टन)
धान	३२९७०	९९३४९
मकै	३५५३०	९७५१०
गहु	८७६०	२०१४८
तारी	१३६५०	७२९०
कोदो	१८३०	१८२०
दलहन	५२२०	३६००
राजमा	१५००	३२७०
तरकारी	५७३०	८४१४०
फलपूल	१०३४	४४८३
माछा	१००	३०५

प्रमुख कृषि बालीहरू :

- खाद्यान्न बाली : धान, मकै, गहु, कोदो, फापर, जौ, आदि ।
- नगदे बाली : सनपाट, उखु, रेशम खेती
- तरकारी बाली : आलु, गोलभेंडा, सिमी, बोडी, प्याज, काउली बन्दा र राजमा ।
- दलहन बाली : मुसुरो, मास, भटमास, रहर
- तेलहन बाली : तारी, सस्यु, बदाम, आलस, तोरा आदि ।

खाद्यान्न पकेट क्षेत्रहरू

- **बीउको उत्पादन पकेट क्षेत्र:** पटिहानी, शुक्रनगर, पार्वतीपुर, र.न.पा., पिठुवा, खैरहनी, गीतानगर ।
- **रेशम पकेट क्षेत्र:** बघौडा, कल्याणपुर, अयोध्यापुरी, कोराक, लोथर
- **मौरी पकेट क्षेत्र:** शक्तिखोर, चैनपुर, पिठुवा, जुटपानी, पदमपुर, र.न.पा., बछौली, कुमरोज, भ.न.पा. पटिहानी, जगतपुर, शुक्रनगर, दिव्यनगर, मेघौली ।
- **तरकारी पकेट क्षेत्र:** शुक्रनगर, जगतपुर, फूलबारी, गीतानगर ।
- **सुन्तला पकेट क्षेत्र:** दारेचोक, चण्डिभञ्ज्याङ ।

- **केरा पकेट क्षेत्र:** रत्ननगर, पिठुवा ।
- **आलु पकेट क्षेत्र:** कठार, चैनपुर, रत्ननगर ।
- **बालीको नाम :** राजमा : ३८ हे., मुडुग/रहर : ४ हे. गहुँ : २०० हे., मुसुरो : ८० हे., मकै : १३६ हे. तोरी : ८ हे.

कृषि पकेट क्षेत्रहरू:

मौरीपालन: चैनपुर, जुटपानी, रत्ननगर, शक्तिखोर, पिठुवा
 मत्स्य विकास र तरकारी खेती कार्यक्रम: गुञ्जनगर
 मत्स्य विकास र रेशम खेती विकास कार्यक्रम : माडी
 तरकारी खेती कार्यक्रम : मंगलपुर ।

सहकारी वितरण:

१. **कूल जिल्ला सहकारी संघ लि. को संख्या :** ४
 क) बहुमुखी : १ ख) बचत तथा ऋण : १
 ग) दुग्ध उत्पादक : १ घ) अन्य (तरकारी) : १

२. **कूल प्रारम्भिक सहकारी संस्था :** ३५३
 क) बहुमुखी : १०६ ख) बचत तथा ऋण : १०२
 ग) दुग्ध उत्पादक : १२० घ) उपभोक्ता : २
 ड) यातायात : १ च) छुपाखाना/पत्रिका : १
 झ) तरकारी : १० ज) अन्य : ११

३. **महिला मात्रको सहकारी संस्था :** ४९
 क) बहुदेशीय : ११ ख) बचत तथा ऋण : ३६ ग) दुग्ध : २

४. **समूह मात्रको सहकारी संस्था :** २५
 क) कृषि समूह : ३ ख) साना किसान: १० ड) बचत : १२

खानी रहेका स्थानहरू:

- फलाम : कान्द्राङ, जिरिवाङ र गोठेडाँडा
- तामा : जुगेडी र यसको आसपासका क्षेत्रहरू
- सुन : रिग्दी र माडीको मुगई खोला, सोमेश्वर डाँडाको फेद तथा चितई खोलाको वरपर
 (यसको साथै जिल्लाको विभिन्न भागमा कोईला तथा पेट्रोल खानी समेत भएको अनुमान गरिएको छ ।)

उद्योगको स्थिति

साभेदारी फर्म तथा प्राईभेट फर्म दर्ता तथा नवीकरण दस्तूर

साभेदारी फर्म तथा प्राईभेट फर्म दर्ता दस्तूर		नवीकरण दस्तूर	
कूल पूँज	दस्तूर	पूँज	दस्तूर
१ लाखसम्म	६००	१ लाखसम्म	१००
३ लाखसम्म	२०००	३ लाखसम्म	१२५
५ लाखसम्म	४०००	५ लाखसम्म	१५०
१० लाखसम्म	७५००	१० लाखसम्म	२००
५० लाखसम्म	१००००	५० लाखसम्म	२५०
५० लाखभन्दा माथि	१५०००	५० लाखभन्दा माथि	३००

ठूला उद्योग संख्या : ८७ जम्मा कामदार : ४१६२
 साना उद्योग संख्या : २१२४ जम्मा कामदार : ९१५८०५५
 कूल पूँज लगानी : रु. ४,०३,५४,१८,०००/-
 कूल उत्पादन : रु. ९,१५,८०,५५,०००/-

भौतिक तथा सार्वजनिक पूर्वाधारको स्थिति :

सडक /यातायात :

- ⌚ कालोपत्रे : १९५।७० कि.मि. ⌚ ग्रावेल सडक : ४०६.५० कि.मि.
- ⌚ कच्ची सडक : १८७.७ कि.मि. ⌚ हवाई मैदान : २ वटा
- ⌚ राजमार्ग : ८८.७० कि.मि. (भरतपुर, मेघौली)

सञ्चार:

दुरसञ्चार (२०६१ कार्तिकसम्म):

- ⌚ टेलिफोन सुविधा प्राप्त गा. वि. स. : ३६
- ⌚ डिजिटल टेलिफोन एक्सचेन्ज केन्द्र : ९ वटा
- ⌚ सि.डि.एम.ए. संख्या : २००० वटा
- ⌚ वितरण संख्या : ३००० वटा (बाकी वितरण भैरहेको)
- ⌚ अप्टिकल फाइबर अपटिस सञ्चार प्रणालीको उपयोग

एक्सचेन्ज क्षमता र वितरण लाइनको विवरण

एक्सचेन्ज	क्षमता	वितरित लाइन
भरतपुर	१२०००	११९५४
टाडी	३०००	२४९३
गैडाकोट	२००	१३५९
रामपुर	१५००	३६७
पसाँ	१०००	६१२
सुग्लीन	५००	२०५
भण्डारा	७५०	५६७
जम्मा	१८९५०	१७५५७

हुलाक:

- ⌚ जिल्ला हुलाक : १
- ⌚ धनादेश भएको हुलाक : १३
- ⌚ अतिरिक्त हुलाक : २५
- ⌚ हुलाक सेवा पुगेका गा.वि.स. : ३६
- ⌚ हुलाक बचत बैंक : १
- ⌚ इलाका हुलाक : १३
- ⌚ द्रुततर हुलाक : १ स्थान

पत्र पत्रिका:

दैनिक ७, साप्ताहिक ३, पाक्षिक १, मासिक १, त्रैमासिक १

अन्य सञ्चार :

- ⌚ पेजर : ३ (डि.एच.आई., एन.आर.पी., सिटिपेज)
- ⌚ चलचित्र भवन : १२
- ⌚ छापाखाना : २५
- ⌚ एक्सप्रेस डेलिभरी सेवा : ९ एफ .एम : ४ टि.भी. कार्यक्रम संचालन संख्या : २ (बेसो र युनिक)

समाज कल्याण

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम

- ⌚ जेष्ठ नागरिक : ७२५१ जना
- ⌚ अशक्त, अपाङ्ग : १०० जना
- ⌚ असहाय विधवा : ४००७ जना
- ⌚ औषधी उपचार पाउने : ४१३
- ⌚ अपाङ्ग परिचयपत्र पाउने : ६५९
- ⌚ जम्मा : १२४३० जना

सुरक्षा व्यवस्था

- म.क्षे.प्र. तालिम केन्द्र : १ जिल्ला प्रहरी कार्यालय : १
- इलाका प्रहरी कार्यालय : ६ वडा प्रहरी कार्यालय : १
- प्रहरी चौकी : १४ जिल्ला ट्राफिक प्रहरी चौकी : १
- शाही नेपाली सेना व्यारेक : २ सशस्त्र प्रहरी गण : १

जनजाति वितरण

प्रजा (चेपाङ्ग) विवरण:

- जम्मा घरघुरी संख्या २६२३ सरदर परिवार संख्या ८ जना
- कूल जनसंख्या साक्षरता परिवार संख्या ३२
- प्रजा विद्यार्थी संख्या २१२४६ दराई : ७२१७ बोटे : २५७१
- एस.एल.सी. उत्तीर्ण संख्या १२

स्वास्थ्य

- ⌚ जिल्ला अस्पताल : १
- ⌚ क्यान्सर अस्पताल : १
- ⌚ जि.ज.स्वा.का. : १
- ⌚ स्वास्थ्य चौकी : ६
- ⌚ मेरी स्टोप्स सेन्टर : १
- ⌚ नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला शाखा : १
- ⌚ नेपाल परिवार नियोजन संघ : १
- ⌚ स्वास्थ्य सेवा पुगेका गा. वि. स. : ३६
- ⌚ जनरल वेलफेयर प्रतिष्ठान : १
- ⌚ आँखा अस्पताल : १
- ⌚ अस्पताल : ४
- ⌚ प्रा.स्वा.के. : ४
- ⌚ उपस्वास्थ्य चौकी : ३१
- ⌚ नर्सिङ होम : ५

प्रमुख १० वटा रोगहरूको क्रम

१. छाला सम्बन्धी
२. श्वासप्रश्वास तथा नलिको संक्रमण
३. कारण थाहा नभएको ज्वरो
४. फाडा पखाला
५. घाउ चोट तथा भाचिएका रोगहरू
६. कान सम्बन्धी
७. न्याष्ट्रिक
८. आन्द्राको जुका
९. दीर्घकालिन खालका बोड्काइटिस
१०. रातो आँखा हुने र आँखामा अन्य समस्याहरू

शिक्षा:

- साक्षरता : ७१.१% (राष्ट्रिय ५३.७४%)
- ⌚ महिला : ६३% (राष्ट्रिय ४२.८%)
- ⌚ पुरुष : ७९.३% (राष्ट्रिय ६५.५%)
- ⌚ सबैभन्दा बढी साक्षरता भएको गाविस फुलवारी : ८१.१५%
- ⌚ सबैभन्दा कम साक्षरता भएको गाविस चण्डिभञ्ज्याङ्ग : २७.०३%
- ⌚ विद्यालयद्वारा सञ्चालित बालविकास केन्द्र संख्या : ३२९
- ⌚ समुदायद्वारा सञ्चालित बालविकास केन्द्र संख्या : ७२
- ⌚ स्रोत कक्षा : सुस्तश्रवण ३, सुस्तमन:स्थिति २, दृष्टिविहीन

परिक्षा सम्बन्धी विवरण

साल	एस.एल.सी.			
	सम्मिलित	उत्तीर्ण	जिल्ला (%)	राष्ट्रिय
२०५८	४२२४	२१९२	५१.८९	३१.२२
२०५९	४५६५	२१९५	४८.०८	३२.०५
२०६०	४७०६	२८४५	६०.४५	४६.१८
२०६१	५७७४	४०३४	६९.८६	३८.७२
२०६२	६२९४	४९२१	७८.१९	४६.५१

तहगत दलित विद्यार्थी विवरण (सामुदायिक) २०६३				
विवरण	प्ता.वि.	नि.मा.वि.	मा.वि.	जम्मा
छात्र	४४६२	१९९६	३२५	६७८३
छात्रा	११९०३	१२६०	३८१	१३५४४
जम्मा	१६३६५	३२५६	७०६	२०३२७

विद्यालयहरूको विवरण

विद्यालय	सामुदायिक	संस्थागत	जम्मा	कलेज
प्रा.वि.	२४६	४३	२८९	
नि.मा.वि.	४९	१७	६६	
मा.वि.	६४	७९	१४३	
उ.मा.वि.	१८ (६४ मध्ये)	७ (७९ मध्ये)	३४ (१४३ मध्ये)	९
जम्मा	३५९	१३९	४९८	

तहगत विद्यार्थी विवरण (संस्थागत)

विवरण	प्रा.वि.	नि.मा.वि.	मा.वि.	जम्मा
छात्र	७२५४	४६०७	२५०२	१४३६३
छात्रा	९९९३	५९५३	३३८९	१९३३५
जम्मा	१७२४७	१०५६०	५८९१	३३६९८

स्रोतकेन्द्र विवरण

भण्डारा मा.वि.	लोथर, कोराक, पिप्ले, भण्डारा
खैरहनी उ.मा.वि.	खैरहनी, वीरेन्द्रनगर, कठार
भुवानी मा.वि.	र.न.पा., बछौली, कुमरोज
जनजागृत उ.मा.वि.	पिठुवा, चैनपुर, जुटपानी, पदमपुर
चतुमुखी मा.वि.	शाक्तिखोर, काउले, सिद्धि
त्रिवेणी बराह मा.वि.	चण्डिभञ्ज्याङ्ग, दारचोक
कविलास मा.वि.	दाहाखानी, कविलास
लक्ष्मी मा.वि.	भ.न.पा.
अरुणोदय उ.मा.वि.	गीतानगर, पटिहानी, शिवनगर, मंगलपुर, फूलबारी
अन्नपूर्ण उ.मा.वि.	पार्वतीपुर, जगतपुर, गुञ्जनगर, शारदानगर
आदर्श उ.मा.वि.	दिव्यनगर, शुक्रनगर, मेघौली
सोमेश्वर मा.वि.	गदी, बघौडा
जनजीवन मा.वि.	अयोध्यापुरी, कल्याणपुर

वन तथा वातावरण

भूउपयोग	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
कृषि, शहरी तथा अन्य क्षेत्र	९०५६६	७५.५४
जम्मा वन क्षेत्र	१२८५००	५९.९४
जिल्लाको कूल क्षेत्रफल	२१९०६६	१००

कबुलियती बन

समूह संख्या	२११
क्षेत्रफल	९३५.२२ हे.
संलग्न सदस्य संख्या	१६०४

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज (हे.)

क्षेत्रफल	६९००५
मध्यवर्ती क्षेत्र	१३४९२

ओगटेको क्षेत्र	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	६९००५	५३.७
मध्यवर्ती क्षेत्र	१३४९२	१०.५
जिल्ला वन कार्यालय अन्तर्गतको वनक्षेत्र	४४९३६	३४.९६

राष्ट्रिय वन

वनको विवरण	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
उत्पादनशील वन	५६१३	१२.४९
सामुदायिक वन (हस्तान्तरण भएको क्षेत्र)	९७०५।९१	२१
सम्भाव्य सामुदायिक वनक्षेत्र	१८०२	४
कबुलियती वन (हस्तान्तरण भएको क्षेत्र)	९३५।२२	२.०८
सम्भाव्य कबुलियती वनक्षेत्र	२६५।१	५.९२
सरक्षित वन	२४२२१	५३.९
जिल्ला वन कार्यालय अन्तर्गतको वनक्षेत्र	४४९३६।०४	१००

वनस्पति / वन्यजन्तु

मुख्य प्रजातिहरू	साल, सिसौ, सिमल, खयर, टुनी, अस्ना, टोटेरी, बरौं, जामुन, धाईरो, सतिसाल, भलायो आदि
घांसे मैदान	खर खडाई, ढडडी, बावियो, कांस आदि
वन्यजन्तु	हात्ती (पाल्तु र जंगली), गैंडा, हरिण, बाघ, जरायो, भालु, दुम्सी, लोखर्के, स्याल, बांदर, ब्वांसो, मगर गोही, घडियाल गोही, अजिगर र विभिन्न किसिमका सर्पहरू
पंक्षी	मयुर, कालिज, बनकुखुरा, त्रिना, सुगा, मैना, भंगरो, जुरेली, सारस, धनेप, गिद्ध, गरुड, चिल, पानीहांस आदि
जडीबुटीहरू	सर्पगन्धा, अमला, हरो, बरौं, गुर्जो, कुरिलो, जिवन्ति, सुगन्धकोकिला, तेजपात आदि ।

सामुदायिक वन हस्तान्तरण	२६ वटा
क्षेत्रफल	९७०५.९१ हेक्टर
घरघुरी संख्या	११७७
लभान्वित जनसंख्या	७८५
समूह दर्ता	५५
संवेदन युक्त वनक्षेत्र	१०८८ हेक्टर (अमृतधारा सामुदायिक वन, वीरेन्द्रनगर ९)
संवेदन सामेन वनक्षेत्र	२४ हेक्टर (जम्मा सामुदायिक वन, शक्तिखोर ५)

दर्ता संख्या	२०३
क्षेत्रफल	१५१.४६ हे.
मुख्य प्रजाति	सिसौ, बकाईनो, शिरिप, आँप आदि

विद्युत आपूर्ति सम्बन्धी

ग्राहवार्षिक विद्युत बिक्री रकम (हजारमा)	
भरतपुर	रत्ननगर
२९३६२०	१५१८७

वितरण केन्द्र	
भ.न.पा. र २० गाविस	र.न.पा. र १६ गाविस

वार्षिक विद्युत खपत यूनिट (हजारमा)	
भरतपुर	रत्ननगर
४३९२६	१५८७०

ग्राहक संख्या	
भरतपुर	रत्ननगर
३३३२४	२१६५१

वाकी बक्योता (हजारमा)	
भरतपुर	रत्ननगर
२२४५२६	१०२३६०

सकलन प्रतिशत	
भरतपुर	रत्ननगर
८७.५३	८३.००

चुहावट प्रतिशत	
भरतपुर	रत्ननगर
३९.५५	५३.४२

चितवनमा खानेपानीको अवस्था
(आ.व. २०६२/०६३)

१. खानेपानीको उपलब्धता

घरसंख्या	जनसंख्या	आयोजनाको संख्या	सुविधा उपलब्धता
७४४१९	४५५३९९	२९५	८८.८९

२. सञ्चालित आयोजनाहरूबाट पुग्ने सुविधा

आयोजनाको संख्या	थप लाभान्वित हुने घर संख्या	थप लाभान्वित हुने जनसंख्या
१४	१३३१५	८७४८८

३. आयोजनाको संख्या : २
 ४. प्रमुख निकाय संख्या : ४
 ५. आयोजना कार्यान्वयन गर्ने निकायहरू (प्रतिशतमा)

खानेपानी कार्यालयबाट	स्थानीय निकायबाट	युनिसेफ	गैसबाट	अन्य
३९.५१	५.०५	२.९२	१२.३६	२९.६१

६. सरसफाईको स्थिति

सम्पन्न ढल आयोजना	पहाडी गाविसहरूमा (%)	तराई गाविसहरूमा (%)	जिल्लाको औसत स्थिति (%)
१	४०.९	५.९	७०.४

चितवन जिल्लास्थित विभिन्न सिंचाई प्रणालीहरू

योजनाको नाम	हेक्टर	पानीको श्रोत	सिंचित क्षेत्र ओगटेका न.पा./गाविसहरू
नारायणी लिफ्ट सिंचाई प्रणाली	४७००	नारायणी	भ.न.पा., गीतानगर, शिवनगर, मंगलपुर, फूलवारी
खगेरी सिंचाई प्रणाली	३९००	खगेरी	गीतानगर, शिवनगर, जगतपुर, मंगलपुर, फूलवारी,
पूर्वी राप्ती सिंचाई प्रणाली	१०२३०	ढुंगे, बुढीराप्ती, राप्ती, लोथर, कयर	पिप्ले, भण्डारा, वीरेन्द्रनगर, खैरहनी, कुमरोज, कठार, बछौली, जुटपानी, र.न.पा., चैनपुर, पिठुवा
पञ्चकन्या सिंचाई प्रणाली	६००	पञ्च नदी	र.न.पा.
पिठुवा सिंचाई प्रणाली	१०३०	कायर	पिठुवा
लोथर सिंचाई प्रणाली	१०२०	लोथर	पिप्ले
पहिलो सिंचाई सेक्टर	२७२५	रिउ तथा विभिन्न ताल तलैया	अयोध्यापुरी, कल्याणपुर, गदी, पटिहानी, गुञ्जनगर, दिव्यनगर, भण्डारा, कठार
दोश्रो सिंचाई सेक्टर	४२५	रिउ, बघई, परिउ, लोथर, जामति	लोथर, चण्डीभञ्ज्याङ्ग, अयोध्यापुरी, कल्याणपुर
भूमिगत सिंचाई	९००		वीरेन्द्रनगर, भ.न.पा., चैनपुर, शुक्रनगर

गाउँ विकास कार्यक्रम

संस्था विकास :

⌚ जिल्लाको कुल गा.वि.स. संख्या :	३६
⌚ कूल घरधुरी संख्या :	३९,२२२
⌚ कार्यक्रम लागू भएका गा.वि.स. :	२१
⌚ कार्यक्रममा आवद्ध घरधुरी :	२९,५१९

गठन भएका कुल समुह संख्या :

⌚ महिला समुह :	१,१२३
⌚ पुरुष समुह :	५५९
⌚ मिश्रित समुह :	१२०
⌚ मिश्रित समुह :	४३९

कुल सदस्य संख्या :

⌚ महिला :	३१,७४३
⌚ पुरुष :	२२,८५९
⌚ पुरुष :	८,८८४

आर्थिक विकास :

⌚ आन्तरिक वचत संकलन :	९,११,०१,९००
⌚ आन्तरिक वचत परिचालन :	८,४५,६१,९९८

आन्तरिक वचतबाट फाईदा लिने

⌚ महिला : १७,८८६ जना	रु.५,७१,५६,३६४
⌚ पुरुष : ८,४२८ जना	रु.२,७४,०५,६३४

ऋणपूजी परिचालन:

⌚ कुल प्रवाह : १०७१३ जनामा	रु. ९,११,०१,९००
⌚ पुरुष : ३,३१७ जनामा	रु. २,७५,३६,०५२
⌚ महिला : ७०९६ जनामा	रु. ६,३५,६५,८४८
⌚ दलित : १२५९ जनामा	रु. ९७,१५,९३२
⌚ जनजाति : ४२८७ जनामा	रु. ३,०७,०४,९००
⌚ अन्य : ४८६७ जनामा	रु. ५,०६,८१,०६८
⌚ अति विपन्न : ३४८२ जनामा	रु. २,५१,३६,३५९
⌚ विपन्न : ४५८१ जनामा	रु. ३,९८,२९,३३०
⌚ मध्यम : २३५० जनामा	रु. २,६१,३६, २११

कुल असुली :

⌚ लगानीमा रहिरहेको :	रु. ७,४१,८३,६७६
⌚ तालिम तथा अनुशिक्षणमा सहभागीको संख्या	रु.१,६९,१८,२२४
⌚ महिला : ५२६, पुरुष : ५२६, जम्मा, ७५६	

प्रविधि हस्तान्तरण विवरण :

- ✓ रांगा १, वोका १३, सि.मेसिन ४, फर्म डाई २, चर्खा २५,
- ✓ माईक्रोस्कोप १० थान
- ✓ अति गरिवको लागि बाखा साटासाट कार्यक्रमबाट
- ✓ बाखा वितरण संख्या ४६० वटा
- ✓ स्था.वि.कोषको विउपूजि अनुदान तथा जनसहभागितामा सम्पन्न :योजना संख्या : ११०८

